

LEĠISLAZZJONI SUSSIDJARJA 350.17

HTIĠIET DWAR STANDARDS U PRATTIKA DWAR ID-DIŻABILITÀ U L-PREŻENTAZZJONI TAGHHA FIX-XANDIR

22 ta' Marzu, 2007

IN-NOTIFIKAZZJONI TAL-GVERN 260 ta' l-2007.

It-titolu ta' dawn l-htigiet huwa Htigiet dwar Standards u Prattika dwar id-Diżabilità u l-Preżentazzjoni tagħha fix-Xandir. Titolu.

1. Introduzzjoni

1.1 Dawn il-Htigiet dwar Standards u Prattika saru mill-Awtorità tax-Xandir bis-saħħa ta' l-artikolu 20(3) ta' l-Att dwar ix-Xandir, Kapitlu 350 tal-Liġijiet ta' Malta.

1.2 M'hemm ebda dubju li kull persuna b'diżabilità, l-ewwel u fuq kollox, hi xi hadd li għandha l-jeddijiet umani u ċivili kollha, kif ukoll jisthoqqilha kull rispett u dinjità. It-tbarrija soċjali mill-maġġoranza ta' nies b'diżabilità hi eżempju ta' intolleranza soċjali. L-aktar pass importanti fil-kisba ta' soċjetà inklussiva hu l-għarfien sinċier tad-differenzi li jeżistu. Meta persuna b'diżabilità titlob li titqies daqs haddiehor ma tkunx qed tiċhad id-diżabilità li jkollha iżda tkun tqiegħed id-diżabilità f'potha kif għandha tkun. Is-siwi ta' l-aħbar ta' nies b'diżabilità tikkonsisti fir-rebħa fuq l-intoppi li s-soċjetà taqlagħhom. B'hekk qed inaqqsu mid-diżabilità tagħhom, u fl-istess hin jagħtu schemhom fl-oqsma ewlenija tas-soċjetà.

1.3 Fattur ewlieni li għib magħha d-diżabilità hu l-preġudizzju, modi sterjotipati jew diskriminazzjoni istituzzjonalizzata lejn persuni b'diżabilità. F'dan il-qasam ix-xandir għandu qawwa kbira li jew ikattar il-preġudizzju u modi sterjotipati, jew jgħalliem lill-pubbliku jifhem aħjar il-qagħda ta' nies b'diżabilità billi jieħu attegġjament pożittiv lejn dawn in-nies.

1.4 Huma l-ideat mitiċi u l-isterjotipi dwar id-diżabilità li jagħmlu d-diżabilità qisha xi haġa ta' barra minn hawn. L-aktar fehmiet komuni dwar id-diżabilità jiffukaw fuq in-nuqqas tal-hila ta' dak li jkun. Tabilhaqq, l-aktar kliem negattiv li tisma' dwar nies b'diżabilità bħal "magħtub", "immankat", "inqas ixxurtjat", kollha jishqu fuq id-difetti bioloġiċi (jew mediċi) ta' l-individwu. Dawn kollha jqabblu hażin nies b'diżabilità ma' ohrajn li huma (meqjusa) aktar ixxurtjati.

1.5 Titoli ohra li jidhru aktar politikament korretti, bħal "bi sfidi xort'ohra", "dghajfin", "nies bi bżonnijiet speċjali", eċċ., ikomplu jżidu d-differenzi li għandhom nies b'diżabilità, billi jaqilgħuhom minn mal-grupp u minn mal-komunità.

1.6 Hafna tifsiriet li nholqu dwar id-diżabilità u persuni b'diżabilità saru minn nies li m'għandhomx diżabilità u li ppruvaw iqabblu d-diżabilità ma' difetti fiżiċi u/jew mentali ta' dak li jkun; jiġifieri, jħarsu biss lejn l-aspett bijoloġiku jew mediku skond il-każ. Tant hi komuni din il-fehma li d-difett bijoloġiku u n-nuqqas

ta' funzjoni fizika johlqu d-diżabbiltà, li l-Organizzazzjoni Dinjija tas-Sahha (fil-bidu tas-snin tmenin) fasslet it-tifsir taghha fuq dawn l-ideat. Il-qofol ta' din l-idea tiffoka wisq fuq l-individwu u dak li jidher bhala nuqqas fil-hila tieghu.

1.7 Madankollu f'dawn l-ahhar ghoxrin sena din l-idea giet sistematikament imwarrba minn persuni b'diżabbiltà u l-ghaqdiet taghhom. Jinsistu li jekk tibqa' thares lejn in-nuqqasijiet mediċi ta' l-individwu, l-hekk imsejjah "mudell mediku tad-diżabbiltà" jzomm responsabbli lill-persuni b'diżabbiltà nfushom ghad-diffikultajiet li jridu jhabbtu wiċċhom maghhom fil-hajja ta' kuljum. Fl-istess waqt ikun qed jinjora r-restrizzjonijiet ambjentali u x-xkiel mahluq, mhux min-nies b'diżabbiltà, iżda mis-soċjetà in ġenerali.

2. Turija hażina ta' Nies b'Diżabbiltà

2.1 Il-hsara li ssir mill-użu ta' terminoloġija u x-xbihat negattivi ta' nies b'diżabbiltà hija kbira wisq. Persuni b'diżabbiltà sikwit ihossu li jintwerew hażin bil-mod kif ipinguhom bil-kliem, bl-istampi u bil-hsejjes fuq il-mezzi tax-xandir.

2.2 It-turija ta' persuni b'diżabbiltà bhala nies "xort'ohra" jew "speċjali" sempliċement ghax ghandhom diżabbiltà; xbihat li juruhom f'qaghdiet esaġerati bhal dik ta' xi "eroj" jew "vittma":

- i. VITTM meta jidhru traġiċi, mitlufa u li jġibulek hniċna;
- ii. EROJ meta jidhru dejjem kuntenti, twajba aktar minn kulhadd u b'dehra ta' kuraġġ ta' barra minn hawn.

2.3 L-imġiba ta' superjorità lejn persuni b'diżabbiltà tkompli ssahhah il-karatteristiċi konvenzjonali wkoll jekk jintwerew b'mod pożittiv. Nghidu ahna dan jiġri meta xi hadd ifahhar persuni b'diżabbiltà ghal dak li jkun kisbu, ukoll jekk dan ma jkun fih xejn speċjali kieku kien maghmul minn haddiehor.

2.4 L-użu ta' spiss ta' xi frażijiet jew kliem iehor fid-diskors ta' kuljum li jista' jkun biss suġġettiv u li jispiċċa biex ma jkunx eżatt, juri sens ta' superjorità u li fl-ahhar mill-ahhar johloq xbihat li jaghmlu l-hsara. Dan jinkludi l-użu ta' terminoloġija emottiva bhal "mweġġa", "marid", "batut", "vittma", l-użu ta' frażijiet bhal "marbut/a mas-siġġu"; trattament ta' persuni b'diżabbiltà qishom xi grupp ghalihom minflok grupp divers ta' individwi differenti, u assunzjonijiet u ġeneralizzazzjonijiet dwar xi jhossu nies b'diżabbiltà.

2.5 Il-wiri ta' nuqqasijiet meta dawn jkun evident, billi tiffissa fuq din il-kondizzjoni ta' dak li jkun a spejjeż ta' doni l-ohra.

2.6 Nuqqas ta' konsultazzjoni ma' persuni b'diżabbiltà u l-ghaqdiet taghhom dwar kwistjonijiet li jeffettwawhom hajjithom.

2.7 Id-dehra ta' persuni b'diżabbiltà waqt xandiriet biex jingabru l-flus ghal xi fond jew ghall-karità fejn jintwerew qishom kollha sterjotipi ta' l-istess kategorija.

2.8 It-twaqqigh ghaċ-ċajt ta' persuni b'diżabbiltà fi programmi,

l-aktar f'xi teleserjal fejn d-diżabilità tintuża biex iddahhak.

2.9 Nuqqas ta' verifika bir-reqqa ta' tagħrif qabel ma jixxandar; u

2.10 Il-wiri ta' nies b'diżabilità b'mod sensazzjonali.

3. Responsabbiltajiet tax-Xandara

3.1 Hi r-responsabilità tax-xandara li jkunu sensittivi għall-problemi msemmija hawn fuq u li jevitawhom.

3.2 Mhux biss, iżda x-xandara jridu jiehdu hsieb jiżguraw li jkun hemm rappreżentanza aktar inklużiva ta' persuni b'diżabilità fil-programmazzjoni.

3.3 Ix-xandara jridu jagħmlu mill-aħjar biex idahhlu jahdmu magħhom nies b'diżabilità; b'mod partikolari fil-partijiet ta' persunaġġi b'diżabilità fi drammi għandhom fejn hu possibbli jinhadmu minn atturi b'diżabilità.

3.4 Ix-xandara għandhom jaraw kif itaffu l-problemi komuni bhal dik ta' aċċessibilità, li jfixklu l-parteċipazzjoni ta' persuni b'diżabilità fix-xandir.

3.5 Ix-xandara jridu jimxu mal-*policies* li minn żmien għal żmien ikunu adottati uffiċjalment dwar kif għandhom ikunu ppreżentati persuni b'diżabilità fix-xandir.

3.6 Kull stazzjon hu responsabbli għal mod kif jiġu preżentati persuni b'diżabilità jew temi dwar d-diżabilità f'kull xandira, kif ukoll hu fid-dmir li jikkonsulta ma' l-għaqdiet u l-awtoritajiet kompetenti f'dak li għandu x'jaqsam mad-diżabilità.

3.7 Meta tinghata liċenza ghax-xandir, ix-xandar għandu jippreżenta nies b'diżabilità u s-sugġett tad-diżabilità kif jixraq.

3.8 Fuq kollox il-prinċipju li għandu jmexxi x-xandara hu li jittratta ma' persuni b'diżabilità minghajr iffukar fuq id-diżabilità tagħhom, kemm-il darba s-sugġett ma jkunx qed jittratta speċifikament id-diżabilità; f'dan il-każ ta' l-aħħar għandhom jittrattaw is-sugġett bid-dinjità kollha meħtieġa u kif jixraq.